

Müsbeti Tesbit Menfiyi Nefy etmekle Başlar

(Müsbet Hareket Alanının Yirmi Köşetaşı)

Ahmet Battal

Prof. Dr. Turgut Özal Ü. Hukuk Fakültesi

Özet

Bediüzzaman Said Nursi tarafından kavram dünyamıza kazandırılan "müsbet hareket" in ne olduğunu anlamak, İslam dünyasında ve kısmen ülkemizde yaşanmakta olan sosyal çalkantılar sebebiyle her geçen gün daha önemli hale gelmektedir. Bu çalışmada, müsbet hareket kavramı, kavramın zıddı tesbit edilerek tarif edilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Müsbet hareket, menfi, hareket, birlikte yaşama, sulh-i umumi, hürriyet, demokrasi

1. İslam dünyasında Türkiye'nin yeri ve önemi büyüktür. Türkiye'nin iç çatışmalardan uzak kalabilme ve farklılıkları bir arada yaşatabilme başarısı yönünden en önemli iki kavram, demokrasi ve müsbet harekettir.

Müsbet hareket kavramı bir hizmet metodu ve bir meşru muhalefet biçimi olarak cemiyet için bir maya gibidir. Türkiye'nin bilhassa kendi bölgesinde bir istikrar ve asayiş adası olarak kalabilmesi, siyasetin ve devletin başarısı olmaktan önce toplumun temel dinamiklerini oluşturan sivil kanat önderlerinin kalplere attığı manevi mayanın başarısı olarak görülmelidir.

Bu açıdan ülkemizde düşünce ve aksiyon literatürüne Bediüzzaman tarafından kazandırılan "müsbet hareket" in ne olduğunu ve nasıl ifa edileceğini anlayabilmek, İslam dünyasında ve kısmen ülkemizde yaşanmakta olan sosyal çalkantılar sebebiyle her geçen gün daha önemli hale gelmektedir.

2. Bir kavram olarak müsbet hareket, diğer soyut kavramlar gibi, zıddı

Mecelle'de de belirtildiği üzere "def-i mefasid celb-i menafiden evladır;" yani kötülüğü defetmek iyiliği elde etmeye çalışmaktan önce gelir. O halde menfilikten kaçınmak biçimindeki hareketsizlik dahi hakikatinde bir müsbet harekettir.

tesbit edilerek sınırları çizilebilecek bir kavramdır. Müsbet hareket kavramı için çizilecek sınırlar aynı zamanda bu tarz-ı hareketin zıddını da tarif etmeyi sağlar.

Menfi olandan uzak durmak ve menfi olanı hayattan uzaklaştırmak, müsbet olanı hayata geçirmenin ön şartıdır. O halde müsbet hareketi zıddıyla birlikte düşünmek lazımdır.

3. Müsbet hareketi anlayabilmek için önce "hareket"i anlamak lazımdır.

Hayat faaliyet ve harekettir. Haraketsizlik atalet ve yokluğa denktir. Hareket ise faaliyet ve berekettir.

Hareket asıl olmakla birlikte bazen sükûnet de kıymetlidir. Nitekim insanı insan yapan ibadeti de bir harekettir; ama ibadetler kendi içinde bazı hareketsizlikler de barındırır. Aynı şekilde, hareketin menfi olacağı durumlarda hareketsiz kalmak müsbettir.

Hadis olarak rivayet edilmiş olan şu güzel söz de hareket ve hareketsizlik dengesini tarif etmektedir denilebilir: "Fitne çıktığı zaman atla giden attan insan, koşan yürüsün, yürüyen dursun, duran otursun".

Hacda ibadet hem hareketi hem de hareketsizliği barındırır. Arafat'ta "durmak/vakfe" ibadettir, Kabe'de ise yürümek ve hatta koşmak ibadettir.

4. Bazen menfi gibi görünen hareket hakikatte müsbet olur. Taş atıp kafa kırmak menfi harekettir; ama Hacda şeytanı taşlamak müsbettir, zira ibadettir.

Mecelle'de de belirtildiği üzere "def-i mefasid celb-i menafiden evladır;" yani kötülüğü defetmek iyiliği elde etmeye çalışmaktan önce gelir. O halde menfilikten kaçınmak biçimindeki hareketsizlik dahi hakikatinde bir müsbet harekettir.

5. Bu günün dünyası düzleşip neredeyse herkesin herkesi gördüğü-bildiği küçük bir köy haline gelmiş iken farklılıkları bir arada yaşatmak, bir mecburiyet haline gelmiştir. Kendisini güzel gören ve başkalarının da o güzelliğe sahip olmasını isteyen herkes bunu gönülleri etkileyerek yapabilir haldedir.

Herkes birbiriyle komşu olmuştur. Doğruyu zorla anlatmaya ya da cebren yaşatmaya gerek kalmamıştır. "Komşuluk dostluğun komşusudur." Komşuyla dost olmak mecburiyeti dünya ile ve insanlık ile dost olmayı mecburi hale getirmektedir.

Bu sebeple sulh-u umumiye istemek ve elde etmek için gayret etmek müsbet harekettir.

6. "Farklılıklarımız zenginliğimizdir" denir. Doğrudur, ancak bir şartla: Farklılıklarımız aslında imtihanımızdır; kazanırsak zenginliğimizdir, kaybedersek fakirliğimizin sebebi olur.

Farklılıklarımızı birbirimize karşı dünyevi alanda ve hak-hukuk gerektiren meselelerde üstünlük sebebi yapmaya kalkmak, farklılığımızı kötüye kullanmak ve imtihanı kaybetmek demektir.

Farklılıkları hazmetmek müsbet harekettir.

7. Farklılıklar bu dünyadadır ve geçicidir. Zira insan Bir'den gelmiştir ve Bir'e gidecektir. Dünyevi farklılıklar subjektiftir. Doğu-batı izafidir. Güneş her yere doğar ve her yer Doğu'dur. Güneş her yerde batar ve her yer Batı'dır. Esmâ-yı İlahiyye her yerde tecelli etmektedir. İnanmak o isimleri

okumaktır.

Mesela bahar muhteşem bir Esmâ sayfasıdır. Dikkatle okuyan ve okuduğu bu muhteşem eserde onu yazanın filini-sıfatını-eline gören üstündür.

Ancak bu üstünlük o sayfayı yazanın nezdinde üstünlüktür. Halık'a yâkın ve Halık nezdinde üstün olmak halk yanında ve halkla ilişkilerde üstün olmak demek değildir. Halk içinde eşitlikçi ve adaletten yana olmak, mütevazı olmak müsbet harekettir.

8. Sapkınlıkları ve yanlışlıkları hoş görmek elbette müsbet hareket değildir, menfi harekettir.

Neyin iyi neyin kötü olduğu hususunda net bilgi ve inanca sahip olmak müsbet hareketin temel taşıdır. O halde "bilmek" ve "ayırt edebilmek" için gayret etmek müsbet harekettir.

9. Bir kötülüğü görenin onu eliyle yani bizzat harekete geçerek düzeltmesi en güzel müsbet harekettir.

Kötülüğü eliyle ve bizzat düzeltmeye gücü yetmeyen (yetkisi olmayanın) yapabileceği müsbet hareket, dilin gücünü kullanmak; yani ikaz etmek ve gücü ya da yetkisi olanı göreve davet etmektir.

Kötülüğü düzeltmek için dilini dahi kullanamayacak kadar zavallı durumda olanın ise hiç değilse kalbinden kötülüğe karşı buğzu eksik etmemesi gerekir. Bu dahi -zayıf da olsa- bir müsbet harekettir.

Yalnızca karşı kalbindeki buğzu eksik eden, bir süre sonra o kötülüğü kötülük olarak görmemeye başlar. Menfi hareketler kendisini kuşatır, çevresine sirayet eder.

10. Dinî tebliğde müsbet hareket, "Din nasihattir" tarifindeki gibi nasihatle yetinmek ve nasihatte de kavli-leyyin ile hareket etmek; yani korkutmadan, ürkütmeden, şefkatle ve samimiyetle yaklaşmak demektir.

Elindeki gücü, otoriteyi, topuzu gizleyerek sadece nur ve nasihatle yetinecekmiş intibayı vermek, korkutmaktır, menfi harekettir.

11. Cezalandırma da bir gerekliliktir ve gerektiği halde ceza vermek de bir müsbet harekettir. Nitekim atalarımızın da dediği gibi "nush ile uslanmayı etmeli tekdir, tekdirden de anlamayanın hakkı kötektir."

Ancak maddi güç-kuvvet kullanarak tecavüze set çekmek yani cezalandırma yetkisi münhasıran devlete ve adalet mekanizmasına ait olmalıdır. Aksi halde kaos olur.

Bu sebeple devleti ve düzeni korumak ve kanuna ve hukuka riayet ve itaat etmek, müsbet hareket etmektir.

12. Devleti "düzenin koruyucusu olarak" ayakta tutabilmek için gerektiğinde devlete kafa tutabilmek; yani itaatsizlik etmek de müsbet harekettir.

Mesela devlet yetkisini kullananlar masumları zulmen hapsediyorlarsa, hapse girmeyi göze alarak doğruyu yapmaya devam etmek ve gerekirse hapse girmek haktır, hak namına "hapse girme hakkı" nı kullanmak müsbet harekettir.

Kafa kırmamak, cam kırmamak, kalp dahi kırmamak müsbet harekettir. Asayişin temel taşlarından biri, hak ararken hak ihlal etmemektir.

13. Müsbet hareket, müsbet bir dalgalanmadır. Kalpte başlar. Sulh-umumi ile tamamlanır.

Şöyle ki; asıl cihat kişinin nefsiyle yaptığı cihattır. Kazanan bahtiyardır.

*Müsbet hareket,
müsbet bir
dalgalanmadır.
Kalpte başlar.
Sulh-u umumi ile
tamamlanır.*

*Kur'an'ın "Velâ
tezirû vâziretûn
vizra uhra"
emri müsbet
hareket emridir.
Mü'mine ve
insan olan insana
der: "Hiçbir
günahkara
başkasının günahı
yüklenmemeli.
Cezayı suçluya
ver, fikir
arkadaşlığı suç
arkadaşlığı
değildir".
Toplumsal barış
ancak bu müsbet
ilkeyle tesis
edilebilir.*

Nefsini muaheze edebilen bedeninde ve ruhunda sükunete kavuşur. Eşiyle dostuyla Allah için muhabbet edebilen hanesinde sulhü temin eder. Komşusuyla güzel geçinebilen, sokakta mahallede sulhü temin eder. Devlete katkı yapan ve ölçülü biçimde itaat eden, yurttta sulha katkı yapmış olur. Milletler arasındaki manevi bağı gören ise cihanda sulha kapı açar.

14. Farklılıkları bir arada yaşatmak ya baskıyla olur ya da hürriyet içinde ve samimiyetle, gönüllülükle olur. Farklılıkları baskı ile bir arada tutmak menfidir. Gönüllü organizasyonlar kurmak ise müsbet harekettir.

Demokrasi herkesi fikrinde ve meşru hareketinde hür bırakmak demektir. Kimseye ideoloji dayatmamak demektir.

15. Demokrasi müsbet muhalefeti başarabilmektir. Nefsine muhalefet edemeyen, başkalarının kendisine muhalefetine hazır olamaz. Başkalarının muhalefetini kabullenmeyen kişiler ya da ekipler devleti elde ederse muhalefetini boğar. Oysa nefsinin ezen, devleti elde ederse muhalefetini de sever ve besler.

16. Demokrasi gıybeti günah haline getiren rejimin adıdır.

Gıybeti günah bilmek ve ne söyleyecekse muhatabının yüzüne söyleyebilmek müsbet harekettir.

Doğru yerde ve doğru zamanda doğruyu ama sadece doğruyu söylemek müsbet harekettir.

17. Birinin bir hatası yüzünden o kişinin diğer bütün sevaplarını görmezden gelmek menfi harekettir.

Suçluyu cezalandırabilmek için masumu feda etmek nasıl bir zulüm ise suçlu sıfatından dolayı bir kişiyi toptan cezalandırabilmek için masum sıfatlarını da yakıp kül etmek de öyle bir zulümdür, denaettir.

18. Birinin bir hatası yüzünden o kişinin arkadaşını, fikirdaşını cezalandırmak zulümdür. Kurunun yanında yaşı da yakmamak, toptancılık yapmamak adalettir ve müsbet harekettir.

Kur'an'ın "Velâ tezirû vâziretûn vizra uhra" emri müsbet hareket emridir. Mü'mine ve insan olan insana der: "Hiçbir günahkara başkasının günahı yüklenmemeli. Cezayı suçluya ver, fikir arkadaşlığı suç arkadaşlığı değildir".

Toplumsal barış ancak bu müsbet ilkeyle tesis edilebilir.

19. Kendi tarzının, fikrinin ve mesleğinin muhabbetiyle yaşamak müsbettir.

Başkalarının yanlışları ile meşgul olup vaktini zayi etmek menfi harekettir.

İhlasla hareket etmek müsbet hareket etmektir. Riyakârca hareket ise müsbet de görünse hakikatinde menfidir.

20. Bu dünyanın sebepler dünyası olduğunu unutmadan hareket etmek müsbet harekettir.

Sebepler-sonuç ilişkilerine "sadece gerektiği kadar" değer vermek müsbettir. Fertler ıslah olmadan toplumun yenilenemeyeceğini bilmek gerekir. Bir toplumun ekseriyeti düzelmeden o toplumun üstyapısı olan devletin düzelmesini beklemek de hikmete zıttır, sebeplere riayet etmemektir yani menfi hareket etmek demektir.

Zira sağlıklı toplum sağlam ferдин neticesidir, sağlam devlet de sağlıklı toplumun üst yapısıdır.

Bediüzzaman'ın son dersinin başında da denildiği gibi "Bizim vazifemiz müsbet hareket etmektir. Menfi hareket değildir. Rıza-yı İlahiye göre sırf hizmet-i imaniyeyi yapmaktır. Vazife-i ilahiyeye karışmamaktır." Zira hedefe kilitlenmek, kilitlenen insana, nihayetinde "hedefe götüren her yol mübahdır" dedirtir ve menfi harekete sebep olur. Oysa insanın vazifesi "hedefe her nasıl olursa olsun mutlaka ulaşmak" değil, hedefe giden doğru yollardan birini kullanarak hedefe ulaşmak için "gayret etmektir". Hedefe ulaştırmak ya da ulaştırmamak Allah'ın bileceği iştir. İnsanın görevi "doğru hedefe, her nasıl olursa olsun, ulaşmalıyım" anlayışından kaçınmaktır, metod açısından da yanlış yola sapmamaktır.

*İnsanın görevi
"doğru hedefe, her
nasıl olursa olsun,
ulaşmalıyım"
anlayışından
kaçınmaktır,
metod açısından
da yanlış yola
sapmamaktır.*

Abstract

Understanding the concept of "positive action" introduced into our world by Bediüzzaman Said Nursi is getting more important due to social unrests taking place in the Muslim world and partially in our country. In this study the concept of positive action is being defined by determining the opposite of the concept.

Key Words

Positive action, negative action, living together, the general peace, freedom, and democracy,

